

Q. B. 18
DISSERTATIO PHILOSOPHICA;
DE 36

LEGUM NA- TURALIUM NECESSITATE,

QUAM

Cum consensu ampl. Facult. Phil. Aboënsis,
Sub PRÆSIDIO
VIRI CL.

Mag. ALGOTHI A.
SCARIN,

Histor. & philos. Civ. Profess. ord.
Ad diem III. Junii, MDCCXXXVIII,

In Auditorio majore academico,
publice examinandam sifit

JOAN. DEGERMANN. And. F.
Aboënsis.

ABOËN, Exc. Joh. Kiæmpe, R. Ac. Typ.

S:æ R:æ M:tis

Magnæ Fidei VIR

Generosissime & nobilissime Domine,

LAUR. JOH. EHRENMALM,

JUDEX PROVINCIALIS per Finlansiam bo-
realem æquissime, MÆCENAS beni-
gnissime.

Nobilissime

Dn. GEORGI

Supremi judicii, qvod Aboæ floret, Adses-
Patrone

Exiguum est munus, neque nisi chartaceum,
devincti insindum, quo cum conjunctum
zem à VOBIS benigne reciperetur, nullus dubi-
puero, non unius generis extare voluistis in
eundemque parentem meum, explicanda vi-
runt. Ego vero munificentia, quid aliud
ficiisci aut à VOBIS sperari potest aliud hosti-
ario, sub VESTRA umbrâ factarum progres-
sum ipsum, si illius minoris valeat elaboratio,
iacque ratio magis, quantum foro, cui VOS
non nudum ornamenntum, sed fundamentum
dicare aggressi sumus: non ex codice recensio-
tionem & potestatem parum, adeoque the-
scondita est, ambita suo comprehendat. Quod
TRUM pia mente precor, velis ille valetu-
que secundare, que VOSMET felices, VE-

mendabiles magis magis

Generosissimorum Nobilissimorumque

Cultor

JOANNES DEGER-

S:æ R:æ M:tis

Magnæ Fidei VIR

Generosissime & nobilissime Domine

ADAM FREDENSTIERNA,

Dicasterii regii, qvod Holmiæ est CONSI-
LLARIE æqvissime, MÆCENAS & patrone
multis nominibus suscipiendo.

Domine

MALM,

for consultissime, æqvissime, Mæcenas &
magoe gilleini tscnltate IN
quod offero, sed si animi YOBIS eternum
est, perspicere posseris, quin illo nomine sal-
so. Documenta amoris & beneficentia, qua à
commilitonem & alumnū olim VESTRUM,
cissim pietatis rationem aliquam ingredi jaffe-
adhibere potui, quam pudia? quid a me pro-
menti genus, quam mearum, in studio lite-
sionum exile rudimentum boce? Argumen-
suā dignitate non displicitum, certus sum:
præsidere voluerunt suffragia SUPERIORUM,
audit Legislatio, rufus nos auctoritatem vin-
inem legum nudis verbis constantem, sed pa-
sauros, in qvibus anima jurisprudentie ab-
superest summum rerum humanarum ARBI-
dinem VESTRAM sarcam præstare, consilia-
STRASq; in omnem posteritatem virtutes como-
que reddere queant!

NOMINUM VESTRORUM

humillimus

MANN Andr. Filius.

SYNOPSIS.

- Præfatio de indeole & necessitate L. L.N.
N. in genere differit.
- §. I. Vocabum exceptiones variae recenset, & naturam inferiorem ex legem esse ostendit.
- §. II. In hominibus utrum dentur ex leges aliqui? inquirit.
- §. III. Necessitatem L. N. probat I. ex Socialitatis colendæ obligatione.
- §. IV. Inde ex facultate intelligendi & dijudicandi mentis nostre.
- §. V. Ex genesi cogitationum & operationibus mentis nostre.
- §. VI. Voluntatem in suis moribus & operationibus minus adhuc vacare posse legis directorio ostendit.
- §. VII. Ad investigandum DEUM he leges plurimum conducunt.
- §. VIII. Revelatio ad prudentiam & vita presentis copiam per omnia non sufficit.
- §. IX. Gentes gentibus connectunt he leges.
- §. X. Ad jurisprudentiam non sufficiunt generalia principia honestorum & currem; neque verba legum Civilium, vi & potestate eorum non perspecta.
- §. XI. Leges naturæ & civiles species non aquivocas sed univocas esse evincit.

Θεοῦ Συνεργοῦ Ιησοῦ

PRÆFAMEN.

O Vum statum atque conditionem non solum hominum quatalium , verum etiam Christianorum , secreta æstimatione penes memet considerarem : deprehendi in non paucis eandem non aliter compara tam esse , quam quæ perditissima esse solet . Cogitanti itaque mihi de materia differ ola tatio .

tationis, publicæ luci exponen-
da, sponte sua eademque con-
ditioni & stationi meæ conve-
niens se obtulit quæstio mora-
lis, ut dignissima, ita tempo-
ribus, in quæ reservati su-
mus, non parum accommo-
data: utrum necessaria fues-
rint leges naturales, nec ne?
Si vero naturam hominis pe-
nitius examinaverimus, ipla
statim experientia, quæ un-
cum ratione fundamentum ei
omnis cognitionis humanæ
suggeret nobis, homini esse
concessas duas eminentissimas
facultates, quarum altera vi-
res suas exerit in ratiocinan-
do, altera vero in eligendo
bono, & a se & sua vita

malo quocunque removendo,
Illam appellare solemus intelle-
ctum, hanc voluntatem. Ast
has facultates, aut si mavis præ-
rogativas, non casu aut im-
petu fortuito quodam, quod
vel cogitare impium esset, in-
dedit hominibus creator sapi-
entissimus; sed ob rationes
evidentes, easdemque fini cre-
ationis attemperatas. Scilicet
voluit hominem his donis in-
structum, non solum distingue-
re a brutis; verum quod ma-
ximum fuit momentum, in-
struere eundem, imo mone-
re etiam, quæ officii sui debe-
ret esse ratio, tum in crea-
torem, tum in se ipsum,
tum denique in alios ho-

mines. Quod si ita com-
paratum fuerit, quemad-
modum revera est, haudqua-
quam difficile erit judicatu, cui
nosmet adjungemus affirmans-
tium ne, an negantium parti.
Siquidem si in eum finem hæ
facultates atque prærogatiæ,
homini in ipsa creatione con-
cessæ sunt, ut non necessita-
te natu æ aliqua, sed proprio
motu suo virtuteque ad fe-
licitatem viam investigare quæ-
at, extra omnem dubitatio-
nis aleam positum est quoque,
ut ex certa ratione, consi-
deratione atque judicio se mo-
ueret, cohiberet, ageret aut
non ageret spontaneum intel-
lectuale hominis illud, regu-

la obligante, eademque homini inscrenda opus fuisse quam maxime, ad quam actus suos exigere & beac ordinare posset; eam, quam *Legem naturae* appellamus. Etenim intelligi non potest, quo pacto homo, in illa objectorum bonorum maiorumque mixtura, imo diversitate cum perspicaciæ, tum quoque inclinationum, quibus cum in hac indifferentia, aut si dicere mavis corruptione virium & naturæ humanæ laborandum est, ad felicitatem inostensio pede incedere queat, nisi supponatur regula indubitata aliqua, eademque mentis humanæ directrix, ad quam hominis cogitata, a-

Eta atque placita debeant ex-
gi , per quam homines sibi
ipsis lex sunt, ex effato Apostoli.
Hanc vero legem , quam Cice-
ro in oratione pro Milone non
scriptam , sed natam appellat ,
quam non ab aliis didiceri-
mus , acceperimus , legerimus :
verum ex natura arripuimus ,
hausimus , expressimus , ad
quam non docti sed facti , non
instituti sed imbuti sumus , pau-
cis impræsentiarum investigare
sedet animo propositum ; præ-
fertim vero eo collineare vo-
luimus scopum tractationis no-
stræ , ut ostenderemus homi-
nem *ex legem* a Deo creari
non potuisse , cum indoli na-
turæ adeoque fini creationis
huma-

humanæ illud repugnet quam
maxime. Si cui innoxia hæc
conamina carpere animus sit,
inprimis vero quod in thema-
te hoc ipso, cura & dexterita-
te ingenii, qua conveniens
esset, excutiendo non versa-
ti simus, imbecillitatis virio-
um, quo! ætatisque im-
maturæ per isthæc curricula
ad maturitatem adspirantis, ra-
tionem habeat; meque in al-
tum prima nunc vice dedu-
centem lembum meum, si
qua parte declinasse & impe-
gisse videar, data manu in-
viam veritatis atque pietatis
potius revocet atque reducat.

§. I.

More eruditorum scholis
rece-

recepio, eodemque sua laude
neque defraudando, vocabu-
la, quæ rubrum dissertationis
ipsum exhibet, in limine sta-
tim exponenda sunt; siquis
dem ipsa sana dictaret ratio,
terminis, aut si mavis voci-
bus, non vagam & dubiam,
sed fixam atque liquidam su-
am semper esse debere signifi-
cationem, si alioquin certi quid
in re quacunque statuere cu-
pias. Inscribitur opella nostra:
*De necessitate Legum naturali-
um.* Quid vero vocabulum
necessitatis hoc loco importet,
nemini obscurum esse arbitra-
mur. Nempe talera impor-
tat affectionem, sine qua sta-
tum naturæ suæ incolmitatis
que

que res quæcunque retinere
nequit. Atque ejusmodi esse
indolem Legum naturalium in
relatione ad homines, ut exle-
ges creari non potuerint, per
se modo clarum evadet. Per le-
gem naturalem vero intelligi-
mus non *prima natura* illa, quæ
omne genus animantium soli
citant ad vitam & corpus tu-
endum, & ea declinandum,
quæ nocitura videntur. & cu-
jus intuitu indolis & acceptio-
nis vocabuli, secundum Ul-
pianum *feræ bestiæ quoque ju-
ris peritis accenteri merent-
ur.* Quin neque intelligi-
mus *communia naturæ*, ut ita
dicam, *statuta illa*, quæ ipsa
in rerum naturalium produ-
ctione

20
etione & conservatione obser-
vat; quo sensu Fr. Baco de
Verulamio dicit Leges cœli &
terrae esse propria subiecta Phi-
losophia. Vñ cuius acceptio-
nis in sensu physico atque me-
dico, certas, constantes & fir-
mæ circa corpus naturale ob-
servationes, quæ, instar re-
gularum non admittunt ali-
quas exceptiones, L. L. N.
N. quoque nomine venire
possunt. Sed intelligimus Le-
gem naturæ particularem, ut
puta regulam, quam per na-
turam promulgavit & posuit
DEUS regendis hominum a-
ctionibus. Differunt hæ legum
species, quod illa naturalium,
hæc vero moralium actuum
nor-

11

norma sit. Illa parit discrimen
monstrosi atque perfecti, hæc
turpis atque honesti. Prior
ris legis naturalis axioma est:
Natura nil facit frustra: poster
ioris vero præcepta sunt DE
UM cole, temperanter & so
cialiter vive, &c. Hisce præ
missis, si de *brutis* quæstio
fuerit, utrum illa legis expe
tia censeri debeant id quod
Plutarchus & recentiorum
multi quoque ivere inficias,
respondeamus: quod sit accu
rate omnino distingendum
inter legem naturalem gene
raliter & improprie: eandem
que in speciali & proprio si
gnificatu acceptam. In pro
prio sensu sumta lex naturalis
innu-

innuit normam & regulam a-
ctionum moralium; in impro-
prio vero qualcumque incli-
nationem generalem ad am-
plectandos istiusmodi actus,
qui ad conservationem magis
quam destructionem naturæ
tendunt. Quando itaque be-
stias esse exleges contendimus,
intelligimus voce *exlegis*, solu-
tionem ab omni sensu & ob-
ligatione legis naturalis priori
senſu acceptâ. Si vero quis
moroſe contenderet, eas non
esse exleges, voce *legis natura-
lis posteriori* sensu acceptâ,
nosmet adeo non moroſe ſibi
contrarios animadverteret: im-
primis postquam ſint crudito-
rum non pauci, qui jus na-

veræ

19

turæ particulariter tale se in
brutis deprehendisse acriter in-
stent: sicutque insuper illud
quoque usu rerum plus satis
manifestum, quod licet adeo
non accurate syllogizando de
boni atque mali natura, eo-
rumque finibus invicem disse-
rere queant, secundum instin-
ctum naturæ suæ unumquod-
que agat tamē, quæ ad speciei
& individui sui conservationem
pertineant. Quidquid sit illud,
quo minus idem naturæ in-
stinctus, in quo creatoris bo-
nitas & sapientia major, quam
rei creatæ aliqua prudentia e-
lucet, rationem legis proprie-
tatem dicitur habeat, eoque sensu,
quo hominibus tribuitur, de
brutis

brutis prædicari queat, multa sunt, quæ nos securos esse jubent. Destituuntur intellec-
tu sive facultate mentem le-
gis latoris cognoscendi, desti-
tuuntur libertate moraliter a-
gendi. Utrumque postulatum
in sequentibus evictum dabi-
mus. Non quidem negamus,
quin res sensibus objectas, be-
neficio sensuū nonnihil discer-
nant, ut vero easdem juxta quo-
q; actu reflexo cognoscant, est
quod nos negamus. imo per-
negabūt una nobiscum omnes,
quibus rem justa lance perper-
dere non grave, neque super-
vacaneum visum fuerit: Co-
gnitio, si quæ penes natu-
ram inferiorem scie prodat,
etiam nude

nude sensualis est, quæ ab intellectuali longe est diversissima. Unde sequitur, quod nec conscientia in eandem cadat, quum ea nihil aliud sit, quam judicium intellectus reflexum de agendis vel omittendis. Quicquid ergo agunt bruta, id omne non consilio agunt, sed impetu quodam, non quidem cœco & fortuito, sed ad actiones, naturæ lux conservationi accommodatas, per instinctum naturalem, uti modo diximus, divinitus directo. Unde Moralistæ actus quidem sic dictos directos iisdem concedunt, minime vero, quos vocant reflexos. Quid itaque de illis, quorum modo mentionem fecimus,

cimus, sic statum inandum,
qui brutis cogitandi ratioci-
nandique facultatem tribuunt,
ex dictis cuivis non difficulter,
constare existimamus. Atq; sic,
quodam modo demonstravi-
mus belluas ratione intellectus
esse exleges. Sequitur ut i-
dem de iis ratione voluntatis
probemus. Qui adcuratius na-
turam atque indolem bruto-
rum examinaverit, mox nul-
lo negotio deprehendet ea o-
mni carcere voluntate, qvum
careant voluntatis præcipua af-
fectione, quæ est libertas in
agendo. Quod libertate in
agendo destituuntur, vel ex
eo patet, quod eorum actio-
nes uniformes sint. Utrum-

17

vero forma quedam substancialis seu caritas absolute , si-
cut ceterarum substantiarum ,
ita quoque brutorum naturam
cum materia peculiariter dispo-
nens : an vero sanguinis &
ceterorum humorum calor at-
que motus, una cum modo &
dispositione materiae diversa ,
sit principium uniformitatis a-
ctionum in brutis , nil nunc
attinet dicere. Id nobis in
præsentia notandum , quod fi-
nis , quem lex respicit , ad
bestias extendi atque applicari
nullo modo queat. Est finis ille
omnium legum ultimus atque
communis a parte Dei , glo-
riæ ipsius promotio ; a parte
vero illorum , qui legibus ob-

noxii esse possunt, salus & in-
columitas propria cujusque.
Quo sensu ergo dixeris bruta
promovere gloriam Dei, nisi
objective? Idem etiam judici-
um de salute valet, si mo-
dum eam promovendi perpen-
das. Non enim facile statu-
ere possis bruta in societatem
strictè sic dictam coire, ut a-
liquas in medium utilitates
conferant, & ad innoxiam ra-
tionem aliquam semet mutuo
conseruent & tueantur.

§. II.

Exposuimus §. superiori bru-
ta, imo naturam quam-
libet inferiorem esse exlegem.
Ex ordine hominum, utrum
ab obligatione legum exempti
dici

dici possint aliqui ; porro di-
spiciendum. In civitatibus ma-
jestatem imperii ipsam , mo-
do, quo ceteri cives, ad ob-
sequium legibus præstandum
non teneri , ex politicis no-
tum est. Licet enim legibus,
quæ in regno Dei valent, prin-
cipes sint obnoxii , tamen qua-
tenus humano non subjacent,
ob eminentissimum majestatis
characterum , quis non videt
obligatione legali , præsertim
vero pœnali in rebus mere
civilibus illos nullo modo ob-
stringi posse. Idem etiam sen-
tiendum de infantibus, amen-
tibus atque furiosis, qui licet
illi neque anima rationali de-
stituantur , quatenus in actio-

nes suas reflectere nequeant, ab obligatione & necessitate legis servandæ non minus, illi tamen eximuntur. In quem enim finem ei legem præscribas, qui ob defectum usus rationis legitimum, eam servare non potest? Verum de genuina legi notione & exemptione nonnullorum ab obligatione illius servandæ pluribus differere non vacat. Igitur ad propositum thema nos proprius accingimus.

§. III.

Argumenta, quibus thema nostrum stabilire annitimus, adducenda jam sunt. In his autem socialitas (^a) ut unius

(^a) Sive charitatem cum PAULO (Hochstet. Colleg. Pno.

21

universalissimum est, ita ad probandum illud, quod interest, quam cetera plus pondere.

fend. p. m. 162. in.) siue socialitatem cum Grotio & Pufendorfio: cum aliis convenientiam cum natura humana: iterum cum neoterisis perfecti-
nem hominis esse volueris legem fundamentalē juris & doctrinæ omnis moralis, non exinde discipline insertitudo tamen mes-
tuenda aliqua: cum non ad ipsas naturæ leges, sed ad modum accuratius cognoscendi e-
saem ista omnis disceptatio per-
tineat. imo ex subordinatis prin-
cipiis quoque veritates morales
perinde feliciter eruantur & co-
gnoscantur.

deris in se comprehendere quoque existimandum. Quod autem homo illius munera considerandi efficiendique causa natus & in lucem editus sit, id est, ad pacem naturaliter potius, quam bellum inclinet, vel ex eopateat, quod nulla alioquin differentia neq; discrimē existat, inter animalium præstantissimum ceterorumq; dominum, & reliqua, quibus libero actionum iudicio adempto, cœci oblique necessitas a creatore imposta est. Cernitur in illis ordo quidem: (b) conjunctio-

nis

(b) Imo ab avibus, que oscines vulgo dicuntur, ♂ suarvissimis cantibus nemora implore solent, provocatos primum

nis & societatis, etiam con-
jugalis specimen; quale penes
cadem deprehendisse semet
multi sunt, qui sibi aliisque
persuasum iverunt; verum, si
formam ipsam conjunctionis &
appetitus illius penitus intro-
spexerimus, mere sensualem
esse, imo improrie & effective
falem tribui iisdem, non
difficulter animadvertiset quisq;
sed quæ naturæ perfectio lon-
ge diversissima est ab intelle-
ctuali illa, eademque multis
homines ad DEUM dulci mor-
dulamine laudandum, una cum
plurimis scripture interpretibus
Wernsdorfius assertum ivit in
dissertat. de prudentia circa
canticiones eccles.

parafangis nobiliore, quā humānam naturam DĒUS instruere & ornare voluit, & quam nos heic intelligimus. Dico societatis indolem in brutis & hominibus esse diversissimam. Qualis enim illa sit habenda sive societas sive socialitas, quæ *legibus* destituitur, libertatem & independentiam in agendo agentis non circumscribit neque determinat, ægre quisquam assequi mente, ne dum verbis exprimere potest. Scilicet tanta est *legum* vis, ut si in ipsa civitate jam constituta, ad paucos, non dicam annos, sed menses vel dies auctoritas illarū supprimeretur; mox confusione cernires defestandam

25

dam, cum pernicie civium in-
dubitatoque singulorum interie-
tu conjunctam. Civibus au-
tem deletis, eodem motu la-
befactaram ipsam civitatem
funditus extirpatum iri, quis
non videt? Quod si jam a
minori liccat argumentari ad
majus: queritur: quid futu-
rum existimaverimus, si quæ
complures populos, imo ges-
nus humanum inter se collig-
at, societatem, ordinis &
legis, conditor ipse rerum ex-
pertem esse voluisse? Quæ
Rehabeamo in Israële rerum
potiunte, tempora invaluere,
ut pro lubito cuivis quæcun-
que agere concessum esset, e-
admodum exlegem societatem hanc
homi-

hominum vis mali gravioribus
multo procellis implicuissit, ef-
fecissetque ut ab ortu ipso
pereundi initium suum quo-
que suspensum habuisset. In
illa arbitrii & inclinationum
diversitate, non societatem ad
vitæ decus pulchritudinemque
conformatam, sed permixtio-
nem & confusione & col-
luvionem rerum tantum non
omnium, ex qua, cum Cice-
rone, discedere non præter rem
optaverit bonus quisque, fasile
criundam, e propatulo videre
cuvis proclive erit. Quod si
virtutis & justitiae illud in se
fatis conspicuum meritum sit,
ut omnium hominum animis,
etiam eorum, qui injustitiae
fru-

fructum concupiscunt, lucem
suam præmittat; efficiat ut
sine gemino fundamento isto,
illorum, qui palâ maleficio atq;
scelere pascuntur, neque con-
stare possit respublica: si inqua-
leges latronum esse quoq; di-
cuntur, secundum quas ar-
chipirata, Cicerone teste, æ-
qualiter prædam dispertiat, si
non occidi atque sociis relin-
qui velit: quid de gentibus
five in universum, five in re-
latione ad se invicem conside-
ratis existimandum foret, si
nullam ex lege justitiam cole-
rent, nullam ex æquo & bo-
no vitam agerent, nullam
formidine poenæ fidem cole-
rent, sed ad licentiam & li-
bi-

bidinem agendi eorum facta & consuetudines tantū non omnes comparatae essent, conformataque.

S. IV.

Quid s; quod vita hominum communis exlex esse neque possit, id *intellectus*, quo prædicti sumus, excellentia atq; præstantia satis superque, præter argumentum illud modo ex *socialitate* deductum evincit. Tanta quippe ejus est vis, tantumque acumen, ut si effectus quos edit, adcurato examinaverimus judicio, non poterit quis in illius admirationem, juxtaque tanti datoris boni, venerationē abripi. Quod si vero tanta est intellectus humani

mani perspicacia, ut in iis
vim suam admirandam num-
quam non exerat, quæ ad
status atque conditionis nostræ
perfectionem tendunt: quid
quæso! dicendum de plenitu-
dine rationis & consilii, aut
si dicere mavis, solertia in i-
isdem non minori sæpe, quæ
perfectionem & tranquillum
statum vitæ & societatis hu-
jus humanæ promovere apta-
sunt? Voluit Deus facultatem
mentis hancce esse instrumen-
tum prospiciendi vitæ hujus
necessitati felicitatiique: voluit
esse faculam, quæ viam mon-
straret ad rectitudinem & be-
atitudinem vitæ: ast quam-
magnus se undique pro-

dit

dit abusus luminis & instru-
menti hujus & imo, major mul-
to, quod dolendum! post-
quam status naturæ corruptus
in omne genus humanum
transiit, in mali quam boni
investigatione perspicacia illius
cernitur; judiciis falsis & erro-
neis nec non sophismatibus &
fallaciis ad alios decipiendum
& subvertendum, plena sunt
omnia: extinguntur virtutes,
exoriuntur & confirmantur vi-
tia contraria. Qua re rite ex-
pensa, haud difficile erit ju-
dicatu, quam delectu ratio-
nis opus sit quam maxime, e-
que fine necessaria summa ac
perfecta ratio insita in natura,
jubens ea, quæ facienda, pro-
hibens.

hibensque contraria. Earundem
interventu legum, puta natura-
lism, nisi devinceretur invicem
compages hæc vitæ socialis,
nisi artes quæcunque ad fal-
lendum & nocendum compa-
ratæ impedirentur, non ex
longâ morâ dissolveretur &
demum expiraret conjunctio
hæc, quam vi rationis ceu
glutine cohærcere voluit Deus,
ut ad officia invicem permu-
tanda tanto promptiores ho-
mines evaderent.

S. V.

SI in nosmet ipsos descen-
derimus, cogitationum
genesin & denique operatio-
nes mentis nostræ penitus in-
trospecterimus, quomodo in-
telles-

tellectus noster actu reflexo unum ex altero , ratiocinando colligar , non potest non constare , quod homo , quoties originem ac statum suum meditatur , possit insimul legum illuc spectantium existentiam ac necessitatem agnoscere . A deo ut , dum homo curiosius commentando , ipsumque semet agnoscendo animadvertisit , se non esse a se ipso , sed partim ab Ente infinito , partim etiam a parentibus originem duxisse suam : statim inveniat his vitæ suæ statoribus auctoribusque pro ratione concursus , omnem cultum , obseruantiam atque obsequium debere . Dum porro , eodem intellectu

33

ecclieatus beneficio iudicat se
solum sibi non sufficere ad be-
ne beateque vivendum : sine
mora perspicit etiam cum sociis
suis amice esse vivendum , ta-
liaque humanitatis officia cui
vis esse exhibenda , qualia ab
iisdem ipse jure meritoque ex
spectet . Cetera taceo sive so-
cialis sive civilis vita munera ,
qua ex eodem prono alveo
deducuntur , & sine lege nul-
lam rectitudinem neque effi-
ciendi autoritatem haberent .
Quod si verum est , immo
eodem intuitu & mentis ope-
ratione quis non videt con-
sequentiā : nempe ad recte
judicandum & discernendum ,
necessario dari quoque leges
C na.

54
naturales, easdemque noas
hominum ingenii ex cogitatas,
neque invectas scitu populo-
rum, sed, quæ visibilem hunc
mundum, præcipue vero in-
tellectualem regit, imperandi
prohibendique eternam sapi-
entiam esse.

S. VI.

Demonstrata sic quidem à
parte intellectus necessita-
te legum naturalium: alte-
ram animæ nostræ facultatem,
voluntatem: puta, in suis mo-
tibus & operationibus, legis di-
rectorio minus adhuc vacare
posse, porro dispiciendum.
Quemadmodum autem indole
& natura sua, ante statum
a qualitatis sive determinati-
onis,

onis, illa ad plura objecta
indifferenter se haber; ita pra-
via perceptione & judicio in-
tellectus, nunquam non fieri
solet, ut in applicatione ad
actum certo modo cognitum
ipsa se quoque moveat at-
que deflectat. At ut intelle-
ctus suos haber morbos atque
nervos, ignorantiam puta &
errorem; ita voluntas quoq;
magnis, si non majoribus
perturbationibus obnoxia est.
Rerum varietate mox huc, i-
terum alio tempore, seu ve-
rius, per singula momenta,
temporis à veri bonique gu-
stu trahi in diversum, & pro-
pe captivam teneri, non ali-
orum magis quam sui ipsius

sub exemplo quisque videt. In
ceteris malis, quæ in utero ma-
tris quoque concipiuntur, in-
primis *philantiz* usque quaque
prædominante & inurente affe-
ctu vexatur. Illa, si quid
insit sinceri, statim invadit,
permulceret, & medicamine
venenato suo inficit atque cor-
rumpit. Illa cum circulos in-
ter atque terminos coerceri
nulla velit, quoties quæso!
voluntatem in movet atque per-
movet, ad ambiendum & am-
pleteendum ea, quæ sub spe-
cie boni sensibus ad blandiun-
tur; postquam vero degusta-
ta aliquamdiu fuerint, plus
quam Circæa pocula amasiis
suis desipere solent. Stimulat
blan-

blanda heresis, illa nosmet ad
nil suscipiendum, quod à pri-
vatis commodis alienum fue-
rit. Perfundit animum blan-
disonis vocibus, donec cun-
dem expugnaverit, & in par-
tes suas adduxerit, puta ad pri-
vatim augendas suas res, suas
gloriam provehendā, cum ne-
glectu Numinis, & deniq; da-
mno & opprobrio aliorū. Cetera
motiva omnia & singula
quis enumerare potest, quæ
ad voluntatem hominis, ad
prava quævis alliciendam con-
spirant? In illa vero multa
varietate propensionum cum
naturalium, tum quoque ha-
bitualium, quæ voluntatem
confundunt, & pro virili sua

in

36
in transversum abripere solent,
ne fine creationis intento ex-
cidat CREATOR, & deserens
homo statum suum prorsus in-
ferinam rabiem barbariemque
degeneret , quis non videt
terminis suis ceu cancellis cir-
cumscribendam esse volunta-
tem , puta ejusmodi, quæ con-
veniant rationali conditioni il-
lius , neque potentia natura-
li , quæ cogi nescia est, puta
libertati quidquam derogatum
eant. **Quemadmodum** enim
libertas , ad utrumque oppo-
sitorum indifferenter se habens,
singularem homini præ brutis,
quæ ad certam operandi rati-
onem necessitate naturæ inevi-
tabili ordinata sunt, præroga-
tivam

39

tivam tribuit: ita fieret faci-
le etiam, ut non posset non
cadem universo generi huma-
no valde noxia evadere, nisi
legibus universalissimis cohibe-
retur. Temperamentorum va-
rietas, educatio, conversatio,
& denique constitutio ipsa cor-
poris, in hunc vel illum ad-
fectum magis minusque pro-
pendens, ut ceteras male fa-
nas affectiones præteream, quæ
ad congenitū hominis malum
augendum aut modificandum
plurimum conferunt, quan-
tos omni tempore motus in-
ordinatos, quantam superio-
rum & inferiorum facultatum
rebellionem, seu ut sacer-
dotes loquitur: spiritus atque
caenis

49
carnis luctam moverint & ex-
civerint, qui profundam &
intimam corruptionem suam
cogitaverit, ignorare nemo
potest. Profecto si forum con-
scientiae nullum esset, nullum
jus internum, quod castiga-
ret auctorem & ad detestatio-
mem facti eundem adigeret,
atrocioribus multo, certe fre-
quentioribus, quam quæ ha-
bitenus usu venere, flagitiis
sacra & profana passim & u-
bique exasperarent. cum ta-
men ea sit terarum ratio et
iam rapacissimarum, ut non
plus simul cibi sumant neque
appetant, quam quantum ad
sedandam ventris rabicem opus
fuerit, & præterea non nisi
vene-

venere existimante ad nocen-
dum rapi soleant. Homo ve-
ro quandoquidem non con-
tentus necessariis vitæ admini-
culis, illecebris ex superfluo
nullarum non voluptatum lu-
xuriare amat; inde propen-
sione ad nocendum vehemen-
tiore & frequentiore cundem
efferari videmus, quoties pro-
clivitatis in actum deducendæ
illius objecta sese varia, ea-
demque infinito numero saepe
suggererint certissimo docu-
mento, quod sicut in homi-
ne, seu centro conveniunt
creaturarum ceterarum passio-
nes tantum non omnes, ita
belluina neque pulchrior ne-
que felicior futura esset vita
homi.

hominum, si tantæ affectu-
um & appetituum eorum fero-
cias permitteretur licentia in-
super impune grassandi, ea-
demque nullis à natura legum
frenis ad ordinem & harmo-
niam componeretur.

§. VII.

Usum & necessitatem legum
naturalium ad constituen-
dam & conservandam societas-
tem humanam vidimus. Ad
investigandum DEUM, effici-
endamque illam, quæ in ipsum
dirigitur, sanctissimam muneris
humanæ partem, facem præ-
ferre, porro dispiciendum.
DEUM dari ægre quisquam si-
bi persuadere posset, ubi jus
naturæ congenitam vim & ca-
paci-

pacitatem, per indita in nobis
principia, attollendi sensus &
cogitationes nostras ad res ul-
tra & extra nos positas, non
contulisset exactissimam. Inde
est, quod commendet cultum
Numinis rationalem *Pau*
passum in epistolis. In oratio-
ne *Areopagitica* sua, ad so-
brie & vere philotophandum
de Deo, sapientibus mundi
hujus, *natura lumen* præluce-
re voluit, iisque quæ per il-
lam lucem de sensu & cultu
Numinis sciri possint, præ-
missis, demum subjicit my-
sterium pietatis, de Salvatore
mundi à seculis absconditum.
Displacet via & titulus juris
naturæ idem nostris neque L.
L. sym-

44
L. symbolicis, ne dum patribus apostolicis, qui naturalem justitiam, seu naturæ corruptæ majus bonum, non commendarunt solum, verum ethnicæ & Molaicæ & Christianæ philosophiæ circa religionem & pietatem, & divinitatem concentum, quem Apostolus in suis epistolis prodidisset, in commune prædicarunt. Constat, Inon nego, verbo Divino revelato sua supernaturalis operatio & convictio: ejus auctoritatem præliis & vulneribus majores vindicatum ivere: quemadmodum ab annalibus ecclesiasticis edocemur. Nostro seculo, quo zelum pietatis istum ad paric-

45

parietem clavis ferreis, ut
phras̄ Plautina utar, fixit im-
pietas, escam cœlestem illam
nauseam movere multis, cui,
obsecro! ignotum? quis nescit
ejus farinæ homines tædio &
satietate verbi divini ita elan-
guisse animis suis, ut ad illi-
us sonum, quamvis latissimi
nuncii, magis quam illi, qui
in novum & peregrinum or-
bem delati fuerint, novitatē
rei obtundantur. Horum, si
quæ ordinariā viā conversio
speranda, utrum non nostre
quoque ævo ad judicem, qui
est intra præcordia, primum
recurrendum, qui ad avidita-
tem nescendi penitus domini
& legislatoris; & demum me-
dias.

diatoris benignam voluntatem
quærendā & in eadem acquie-
scendū, præparare eosdē, instrue-
re & permovere possit? In sumo-
ma: cum sit illud naturæ le-
gisterium pædagogia ad pleni-
orem notitiam œconomiz sa-
lutis, tōt ἐνός θεογένους Paulinū
illud, quod cum homine eos-
dem natales agnoscit, quisquis
deprimere aut elevare iustinu-
erit, nō ille manifeste, ut in
humanam societatem, injuri-
am, ita in primis ingratitudi-
nem erga Deum committere
censendus est.

S. VIII.

Igitur falluntur illi omnes,
qui contendunt, revelatio-
nem per se, in hoc negotio
omne

47

omne ferre punctum, eandem
non ad futuram vitam modo,
sed & præsentis copiam &
prudentiam quantum satis fue-
rit, viā præmonstrare. quo in-
tuitu juris naturalis discipli-
nam omnem otiosam & peni-
tus eliminandam esse instant.
Scilicet non opus esse, ajunt,
speculatione aliqua, ubi res
per pandectas sacras est viva
voce patefacta. Nil attinet ad-
ire cisternas fractas, prostante
in medio omnium scaturagine
perennium aquarum. Non
opus ex illa Grotii belli & pa-
cis disciplina, neque Pufen-
derfii naturæ & gentium co-
dice, indolem justi & injusti
anxic disquirere, ubi ipse sa-
in

cer codex non dubitanter,
neque morose aut per amba-
ges, sed brevi & mellifluas
lavavitate, in illam scientiam
universam manuducit? Sit ita,
ut veritates salutares non fidei
& futuræ vitæ solum modo, sed
& naturalis & civilis scientiæ
institutiones ambitu suo sinu-
que comprehendat scriptura;
id quod multis assertum no-
vimus. Interim prout nemo
sanus vetera beneficia, post
collata nova & generosiora
fastidit, potius ne exarescat
fons beneficentia, utrumque
munus magnifico penes se lo-
eo esse patitur. Ita qui reli-
gionem & veri justique sen-
sum naturalem cum Christia-

ni-

nismo pugnare, & pro mu-
nere Divino non utrumque di-
sciplinæ genus agnoscere vo-
lunt, eorum certe non mi-
nus explodendam censemus
væcordiam, quam calumni-
am gentilium, qua illi Chri-
stianam religionem primis tem-
poribus, non multum diver-
so, si non eodem nomine,
summis potestatibus exosam-
reddere non dubitaverunt. Hu-
ic juris naturæ studio (verba
sunt Pagenstecheri,) sicubi vo-
luntatem Divinam (revelatam)
adjunxero, duplii vinculo ad
obsequium Deo prestandum me
obligari condisco: nec possum
non abs me impetrare, ut non
fortioribus stimulis me urgeri

30
credam, ut id ipsum, quod
naturaliter abs me omnibusq;
etiam illis, qui Divina reve-
latione destituantur, depositula-
ri scio, adimpleam Quin non
possum non in ruborem dari,
imo me ipsum accusare ♂ da-
mmare, ubi ab iis ex rationis
lumine illa peracta video, que
ego ♂ rationis ♂ revelatio-
nis auxiliis beatus, facere ne-
glexi. (a)

§. IX.

Quid vero? si extra ec-
clesiam vivendum fuisset,
utrum non homines perinde
permansisssemus singuli, & ad
colendam cum aliis vitam so-
cialem perpetuo obligati fuis-
semus?

(a) *Dissert. Sylloge pag. 100.*

Semus? Ex hoc juris studio
utrum non gentilium conver-
siones partim instituuntur,
~~quemadmodum~~ Apostoli sub
exemplo illud evictum modo
ivimus? Quod in societate
conjugali & herili tranquilla
olim & hodie vita ducatur,
annon, maximam partem, juri
naturali, ejusq; decretis in ac-
ceptis referendum? Ex hac
juris perpetui prudentia, non
præcepta religionis revelatæ
modo explicationem identidem
recipiunt: non legum civili-
um defectus ex eadem sup-
plentur, ita ut rationibus, ex
hujusce jurisprudentiæ penetra-
libus desumptis multo sæpe fe-
licius pugnetur, quam mille

D2 aucto.

auctoritatibus: verum, quod ad probandam necessitatem illius vel præcipuum momentū conferre putaverim, est illa juris species unica, quæ gentes gentibus connectit, vitæ & officiorum commercium inter populos moribus & religione disjunctissimos retinet & conservat. Hoc mediante iuris vinculo nos Christiani & nuperrime Svetia nostra quoque cum Turcis & infidelibus, qui revelatae veritatis legem detrectant, pacis & commerciorum foedera inivit: ringentibus licet non paucis forte, qui commune jus nemini esse volunt, nisi cum illis, qui eadem secta concurrunt, constitutamque naturæ lege inter

13

inter homines cognationem
sine jure & causa evertere
student. Nec est quod jus na-
turæ saltem usui infidelū, extra
ecclesiam constitutorum datum
solumniemus. Quæcunque lites
exorcæ fuerint inter quaslibet
gentes, in eodem statu, puta
naturali viventes, annon ex illo
jure præsertim excutiuntur &
deciduntur. In summa: quam-
diu hæc, quæ per naturam in-
sunt dictamina, viva vox &
lex Dei sunt atque, atque il-
la, quæ in scripturis tradun-
tur: quamdiu perfectiones na-
turæ & rationi inditas, non
frustra homini concessas. quis
evictum iverit, tamdiu non
inutilem sed summe necessari-
am dixerimus juris Divini spe-
ciem

ciem & disciplinam hancce: hoc imprimis seculo, quo, licet clavi ab ipso DEO in sacris communicata, adyta & phænomena Naturæ multa referare datū sit: tamen, nisi certitudine philosophicâ nitantur axioma- ta moralia quæcunque, eadem pro firma & indubitata agen- dorum norma profanæ men- tes multæ accipere detrectant.

§. X.

SEd, inquis, *recta ratione*, unde eruuntur hæc jura atque scita naturalia, omnes à DEO instructi sumus. Habet tantum in se lucis per natu- ram mens nostra, quantum requiritur ad designandam vi- am, quæ ducit ad bene bea- teque

teque vivendum: Absolvitur
ius divinum universale paucis
saltēm præceptis, ita ut opus
non sit anxiè & artificiose sub-
tili moralium disciplinâ, scho-
læ magis quam vitæ accom-
modatâ. EST illud hominum,
sui ipsius multa, sed vana per-
suasione turgentium dicterium,
quo infringere conantur au-
toritatem juris & disciplinae
hujus; sed irrito conatu. Fa-
cem præferre scintillas illas
seu præcepta ad recte & ho-
neste vivendum, non nego.
Quod vero tota juris Divini
scientia in quatvor vel quin-
que regulis generalibus, quæ
omnibus in ore esse solent, la-
teat: ordo & partium illius
inf.

infinita varietas, illarum operarum
solâ sciri, & à quocunque ho-
mene investigari queat, sine
pudore non facile quisquam
adseveraverit. Quod si verum,
in principio, imo progressu ipso
quoque ceterorum studiorum,
solum & sine doctore nemini
nem prudenter rem aggredi
posse, ne præjudicatis suis a-
liorumque opinionibus obrua-
tur, seque ipsum implicitet
magis quam explicet: multo
certe necessarium magis erit
ad eruditionem solidam & vi-
tae hujus salutarem adspiranti,
institutione & notitia variarum
rerum imbui consolidarique,
qua veritatem, ignorantiae &
præjudiciorum velo occultatam
brevi

brevi opera eruere possit &
explicare. Qui aliter statuunt,
& Themidos sacra civilia, sine
prævia dogmatica cognitione
jurisprudentiæ naturalis tracta-
ri posse opinantur, ignorant
quam ex se ipsa languida sit
mens nostra, deficiente cultu-
ra & mediatione: quam æ-
gre ex se ipsa mens nostra
ad summam, cuius capax est,
agendi perfectionem sese ele-
vare queat, si non semina
naturalis intelligentiæ, aliorum
ope & adminiculo, ad justam
& sinceram messem exulta
fuerint. Semina scientiæ, ver-
ba sunt Senecæ, nobis natu-
ra dedit: scientiam non sta-
tim dedit. Facit iudicii cultura,
facit ratio legum perspecta in

juris consulto utramq; pagina,
quo si gemino destituatur bono,
non aliud ens, quam ligneum
ferrum, judice celeberr. viro J.
F. Ludovici in delineatione hi-
storiæ J. Nat. vocari potest;
unde ea studia illi excolenda,
quibus judicium acuitur. At
huic scopo inservit quam ma-
xime juris naturalis doctrina.
Cum nempe sit illud impossи-
tibile ut omnes omnino casus
specialibus legibus determina-
ri queant, quia sunt innume-
ri: & jus circa eosdem per
minimam quoq; circumstan-
tiā variatur: propterea ju-
ris cultor tali quodam artifi-
cio instructus sit oportet, vi-
cujus, lege etiam deficiente,

per

per justam ratiocinationem e-
osdem, iuxta analogiam juris
perpetui, decidere possit, nec
semper ad decidentes & con-
fidentes, qui casus in termi-
nis terminantibus habent, re-
currere opus habeat. Igitur
quæ menti medicinam præstat,
atque robur addit facultati ho-
minis de rebus civilibus judi-
candi, adeo non explodenda,
ut potius illas inter disciplinas,
supremo loco reponenda, quæ
ad felicitatem & pulchritudi-
nem vitæ hujus non condu-
cunt solummodo, sed apprime
quoque necessariæ sunt.

S. XI.

Iurisprudentiæ naturalis neq;
auctoritati, nedum evidentiæ

L. L.

L. Nat. quidquā derogare audi-
vimus opinionem nonnullo-
rum, qui sine instrumentis
solidioris eruditionis practicæ,
ab iis, qui modo manum o-
peri admoverint, ex solo co-
dice omnem fori prudentiam
ad ungvem expediri posse pu-
tant. Restat illam in fine hy-
pothesin expendamus, quæ
leges divinas & humanas non
univocas sed ~~equivocas~~ esse ur-
get. Illam, siquæ alia, auctoritati
legum naturalium vim inferre,
& ad infringendam necessitatem
earundem, perinde compara-
tam esse quisque videt. Quos
Læscherus in prænotionibus Th.
faciat asserti hujus auctores,
in limine statim aperte dice-
rem

rem , nisi scirem invisa nomina
esse, Theologicamque ab invidiâ
ductam multis haberi istiusmodi
argumentationem. (a) Id ve-
nerandum Theologum male
habet , idque neque præter
meritum forte , quod admis-
sâ hypothesi de ejusmodi for-
mali Legis naturæ , puta in-
dole & auctoritate illius non
nisi improprie & equivoca-
li , prono alveo , certe non
difficulter sequatur altera quo-
que , quod obligatio non de-
tetur aliqua , quam quæ ex na-
tione sicuti ratiocinatione tu-

(a) Buddei *Isagog.* in uni-
vers. *Theol.* p. m. 1088. 2. fin.
quo cum jungs Clerici dissert.
de argumento *Theol.* ex in-
vidiâ ducto.

turali nexus & metu potentiorum oriatur: adeoque non DEO proprio loquendo, verum commodis nostris saltem nos met obligemur. Tolerari posset aliquomodo positio illa de legis divinæ & humanæ diversâ indole, si eo pertineret, ut doceretur obligationem ex lege humanâ aliquo gradu minorem esse, quam obligationem ex lege Divinâ. Ad occurrentum gliscenti magis magisque impietati paria facere voluisse philosophum cum beato Buddeo, tum facile nobis persuaderemus, qui in scriptis practicis suis obligationis perfectæ & imperfectæ notionem ideo non admittendam urget, quod

quod ignaris facile suspicionem
moveat queat, quasi adeo
non valida & seria esset ea-
rum legum, puta *divinarum*
obligatio, quæ imperfectæ vo-
cantur, & poena humana
nullâ roboratæ sunt, atque
illarum, quæ externam à fo-
ro civili & humano validita-
tem accepere. Nunc autem
postquam Lex naturæ dicitur
esse species juris impropriè ta-
lis, h. e. nulla cum parendi
necessitate conjuncti, quo fun-
damento semet tueatur affer-
tio ista, paulo accuratius di-
spiciendum. De rationibus,
quæ adferri solent, & quo-
rum illud palmarium videtur,
quod *DEUM non deceant
mane.*

mandata atque iudicid, vere-
or omnino, ne non præter
meritum de iisdem dixerit non
nemo : nil nisi petitiones prin-
cipii esse, easdemque Iro pau-
periores. Interim neotericis
quibusdam commodam inter-
pretationem illud quoque phi-
losophandi genus admittere
posse videtur. Volunt videri
non per omnia adstipulari as-
serto illi , in quantum pro
consiliis tantum non omnia J.
N. dictamina venditantur. Ve-
rum cum voce *Legis* abjudi-
catâ dictatibus illis naturalibus,
res ipsa per leges denotata
quoque periclitari incipiat: id-
que non de nihilo metuendum
sit, ne in illo naturæ regno,
in

in quo proprio loquendo exlex
& veluti automaton rationale
spectatur homo, per idem indi-
rectū illud, proprio an vero im-
propri, DEUS ipse demum, non
aliam quam inertis & otiosi en-
tis considerationē inveniat, non
nobis invidebunt spero, si ab
iis quocq; modeste dissenserim
us. Videntur iisdem non a-
lia dictamina I. N. vim legis
habere, quam quorum magna
evidentia est. Illa v. dicta-
mina, quibus motivum vo-
luntatis minus insit, seu, quæ
nexum non necessarium ha-
beant cum societate: eadem
sive ~~confida~~, sive minorem &
imperfectam obligationem in-
volvere quis dixerit, exinde ta-

men nil absconi aut à vulgari doctrinâ alieni statuminari volunt.

Verum quod ad illam distinctionem Legis perfectæ & imperfectæ à Buddeo virgulâ notatam, quis non videt perfecti & imperfecti notionem aliter à neotericis illis accipi, quam in foro morali hactenus usurpata fuit. *Avaritia* vero, *hypocrisie*, *ebrietatis* & ceteris pravitatibus naturæ humanae, quamvis lege externa non fuerit proposita poena aliqua, ne omnis occasio virtutis sponte exercendæ penitus adimeretur: turpitudinem eorum tamen evidenter quis non videt? Clare & determinate, quid circa illos actus agendum,

gendum, quid omittendum,
perinde atque circa ceteros,
verlari L. N. quis unquam
negaverit? Licet ad amandum
& colendum N. externâ san-
ctione poenali non amplius
obstringamur aliqua, propter
ea tamen indifferentem, mi-
nus evidenter & minori cum
obligatione conjunctum actum
non facile quisquam vendita-
verit. **ILLOS** qui DEUM directè
an vero per fictionem à rerum
humanarum origine & curu-
se jungunt, & à sola natura
consummatiss. virtutis perfecti-
onem obtineri posse opinan-
tur, non miror inveniri in
hujuscē hypotheseos defensio-
ne. Ceteri, quibus pietatis
eadem,

eadem, quæ honestatis cura,
videant ne quantum adscriptio-
rint huic notioni, puta *confu-
sionis*, contra popularem sensum
& consensum; tantum quo-
que legislationi DEI, cuius i-
pse zelotes est, demum eant.
Cogitent vi creationis atque
conservationis, DEO imperium
eminens, adeoque legis feren-
dæ potestatem competere: i-
mo eodem intuitu quoque gen-
tiles intellexisse se pœnam
commeritos esse, cogitationi-
bus eorum se invicem accusan-
tibus aut defendantibus: ea
quæ prædicata illis tribui nul-
lo modo possent, si nullus
L. Lator, nulla proprie sic di-
cta Lex esset, in quam ima-
pin-

pingere possent. Observent
denique *jus natura*, Paulino-
ore definiri non solum per o-
pus *legis* cordibus inscriptum,
sed in *scriptura* quoq;*;* quoties
agitur in illa de genitibus so-
li rationi relictis adeoque de
lege Naturali, nusquam DEI
ut *patri*. atque *doctoris*, aut
Legum N. ut *confiliorum* men-
tionem fieri, sed ut *principis &*
Domini, qui ardeat studio pu-
niendi cum ceteros *prævarica-*
tores *legis* suæ, tum *præci-*
pue illos, qui *axiomatibus*,
infinitæ majestatis & potestatis
suæ quidquam derogatum ie-
verint.

Viro perquam reverendo atque doctissimo
Dn. JOANNI DEGERMANN,
Amico & populari honoratissimo.

Marcum Marcellum Rome olim bipa-
templa extruxisse, annales perbi-
bene romanorum, quorum usum honori,
alterum virtuti consecravit. Utramque e-
adem autem ita junxit consecrat, ut adi-
tum ad honores, molienti, non nisi per
virtutis templum transitus pateret. Idque
non sine justa causa atque ratione. Nam
bonoribus eum afficere velle; qui nulla
virtute insignis esset, contra officium esse
existimavit quam maxime. Is es, AMICE
singularis, qui sacrationum literarum stu-
dii operam indefessam confers: Is, qui
sacro ordini Te totum devovisti: Is denique
qui nullam intermisisti curam in iis elabo-
randi, que ecclesie Dei propagationi atque
saluti olim conducere vidisti. Testatur hoc
morum tuorum probitas, vite integritas,
eruditioque singularis, cuius documentum
dissertatione tua eruditè elaborata, de ne-
cessitate legum naturalium certissimum
exhibe-

exhibuisti. In ea enim rationibus solidissi-
mis evictum iuisti veritatem effati divini
per sanctum Paulum: Οτιν γαρ εἴδη τὰ
πάντα νόμου ἔκοντες, Φύσει τὰ τέλα νόμος ποιεῖ
τὸν νόμον μὴ ἔχοντες, εἰ αὐτοῖς εἰσιν νέοι.
Latamur de progressionibus Tuis amici &
commilitonis, sed multo magis parens tuus
carissimus, quem in longissimos mortalita-
tis terminos salvum & incolumem opta-
mus, quotquot ejus sententi acceptam re-
ferimus messem, si quam olim polliceri
queant studia nostra. De cetero, ex alio
faveat, & provehat incepta in posterum
Tua quoque supremum Numen, quo ver-
gant in ejus honorem, ecclesiae commodum
tui tuorumque gaudium atque solatum.

Quod d'oves

animo quam calamo
prolixiori

CHRISTOPH. LIGNIPÆUS.

Ab.

In Dissertationem egregiam
DE NECESSITATE LEGUM
NATURALIUM.

Incautis posuit leges mortalibus aequas,
Orbem qui solus res hominumq; regit
Officia ut facerent socii . sibi, justa D^eO_z,
Nec sua flagitiis turbida regna darent.
Hanc cum persequeris calamorum rem, candide
scriptor,

Ingenii pulcri das documenta simul ;
Quidque sit assiduo castas coluisse Camœnas,
Monstras aenio clarus ab arte choro.
Gratulor ex toto TIBI pectore munera Phœbi
Clara, diuque novis adficiare bonis !
Largam sic segetem sementis , saepe labore
Sparce , crede mibi , letus evansq; metes.

Scripsit

H. J. CARPELIUS.

CORRIGENDA.

- Pag. 19. lin. 12. lege characterem
Pag. 28. lin. 16. post. poterit lege non quis.
Pag. 31. lin. 3. lege devinciretur
Pag. 54. lin. 6. post datum sit adde (:)
Pag. ead. lin. 8. lege quæcumque.
In dedic. lin. 20. lege illius.